

Dit is mijn lichaam

In *Vlees is het mooiste* toont fotografe Elisabeth Broekaert foto's van naakte mensen in hun interieur. Schrijver Bart Moeyaert zocht gedichten over het onderwerp.

door **BERNARD DEWULF**

Wat is het onderwerp? Wij. Ons lichaam. Dat lichaam in ons huis. Onze twee voornaamste belichamingen: het lichaam en het huis. 'Toon mij uw huis en ik zeg u wie u bent.' Het lijkt mij gemakkelijker dan 'Toon mij uw lichaam en ik zeg u wie u bent.' Het lichaam is geheimzinniger, geslotener, bedrieglijker. Het gezichtsbedrog van vlees en bloed.

Zo'n zestig mensen tonen ons in dit boek hun lichaam. Het gaat om vele soorten, allemaal volwassen: vrouwelijk en mannelijk, mager en dik, vet en graatmager, hoekig en rond, lang en kort, stevig en uitgezakt, enzovoort. Zes miljard lijven op de wereld en allemaal verschillend, wat de Photoshoppaganda ook beweert.

Deze mensen tonen hun lichaam niet toevallig. Ze poseren, soms nadrukkelijk. Zestellen hun lichaam ergens in hun woonplaats tentoon. En de eerste vraag die bij mij rees: waarom doen deze mensen dit? In mijn hoofd komt het niet op. Misschien gaat het om twee uiteenlopende vormen van trots: zij zijn trots om het te laten zien, ik ben té trots om het te laten zien. Mijn trots is een bondgenoot van mijn schaamte, hun trots is een overwinning op hun schaamte.

Zij zeggen, neem ik aan: er is niets om ons over te schamen. Dat wil niet zeggen dat ze schaamteloos zijn. Wat ze laten zien: het is wat het is. Ik vermoed dat ze erin slagen hun lichaam naast de schaamte te zetten. Misschien werkt een camera in die zin anders dan een spiegel. In de spiegel wordt het dagelijks moeilijker om de vertekeningen, de uitzakkingen, de vervormingen aan te zien. Dagelijks tekent de tijd het lichaam steeds verder buiten zijn vertrouwde lijntjes. Dan sta ik voor de keuze: ontroering of noem maar op: afwijzing, ontkenning, treurnis. Foto's zijn toch altijd nog een fractie genadiger dan de spiegel.

Ontroerend, grappig

Elisabeth Broekaert, zo meen ik te zien, voelt en fotografeert een ontroering. Helemaal naakt - of bloot - zijn haar onderwerpen niet. Sommigen hebben bijvoorbeeld nog hun schoenen aan. Vooral is er de aankleding van de omgeving: de woonkamer, de traphal, de keuken - de verzachtende omstandigheden van het huiselijke. Dat springt meteen in het oog: het contrast tussen de blote mens en het geklede decor. Er klopt iets niet. Meestal, uiteraard,

bewegen deze mensen zich niet zo door hun huis. Dat heeft twee gevolgen: het mildert én het verscherpt. Deze mensen staan, of liggen, niet in een onbarmhartig niets, niet tegen de doelmatige achtergrond van een studio, ze hebben nog hun huis 'aan'. Maar er heerst wel een vreemde leemte tussen de naakte lichamen en de geklede ruimte.

Die leemte veroorzaakt ontroering, bevreemding, en ook wel iets grappigs. Wat staan ze daar nu, eigenlijk, te doen? Pront, verlegen, uitdagend, onbewogen, ijdel, onverschillig. Wie gaat er nu zo, blootweg, ergens in zijn huls posteren? Hoe thuis ze ook zijn, ze zijn tevens wat misplaatst. Niet veel, niet in tragische zin, net voldoende om een glimlach op te wekken. Soms ook een grijns: zie hem/haar daar nu eens staan. Poedelnaakt. Of wat hebben we nog: spiernaakt, piernaakt, blote flikker. En natuurlijk: moedernaakt.

Dat licht amusante volgt ook uit de milde afstand die de fotografe bewaart. Zij zit haar mensen niet op de huid, evenmin laat zij ze over aan hun lot. Dat maakt de beelden net-niet-laconiek. Er zit vertrouwen in, maar geen overgave. Er is een zekere formele reserve, die iets geruststellends heeft. Iets ontwapenends – en dan, dus, is er plaats voor een glimlach, een lach, een grinnik.

De geruststelling door die afstand, door de huiselijke omgeving en de vertrouwdheid werkt, uiteraard, ook op mijn blik. Het kan niet anders of de fotografe - en misschien sommige gefotografeerden - wil mij ook iets zeggen over mijn kijken. Hang deze foto's in bushokjes en ik schrik. Zet, omgekeerd, het gemiddelde lokkende reclamelichaam in dit fotoboek en ik denk: en dan? De context van deze foto's ontdoet mijn blik in zekere mate van zijn gebruikelijke, zo vaak aangesproken begeerte.

Kijk ik dan 'neutraal' naar deze foto's? Uiteraard niet. Ook aan een blote mens valt nog veel uit te kleden. En nooit wil het bij kijken blijven. Razendsnel vormt de blik zich onwillekeurig een idee. Maar nu lijkt het of dat proces net iets trager verloopt. De blik mist de signalen van de aankleding om zich onmiddellijk te oriënteren. In het snelle van een naakt lichaam is hij minder geoefend. Hij kent ook niet zoveel naakte lichamen en de lichamen die hij kent, kent hij stilaan uit zijn hoofd. En op de tast, en op de geur.

Op zoek naar bezieling

Ik zie geen geur in deze foto's, daar sta ik net iets te ver voor. Dat scheelt aanzienlijk in de erotiek. Maar zeggen dat ik hier louter lichamen zie, als waren het dingen onder de dingen, is ook niet juist. Er is de omgeving, waarvan ik weet dat ze een intimiteit vertegenwoordigt, en er zijn: de hoofden. De beelden, de lichamen, de onderdelen, de poses monsterend, merk ik dat mijn blik regelmatig terugkeert naar de blik. Als naar een bewegwijzering. Ik moet op zoek, op weg naar iets zijn. Noem het: bezieling. Achter de buiken, de borsten, de schouders, de kruisen, achter al dat vel en vlees speelt zich iets af. Was dat niet het geval, dan keek ik naar lijken. Stoffelijke overschotten.

Maar de gefotografeerden proberen niets te verraden. Waarschijnlijk wilde vooral de fotografe dat de lichamen voor zichzelf spreken. Dat doen ze in zekere mate

ook wel, ze vertonen een geschiedenis, een geheugen, een verloop. Onthoofd ze, en ik kom nog wel een eindje, maar dan zal er iets gapen. Wat zeggen mij blinde borsten, heupen, buiken en geslachten? De *horror vacui* van vlees en bloed.

Blik op nul

Zet ik de hoofden er weer aan, dan schiet ik wel weer wat op. Maar hoe ver? Het lichaam is een grens. Binnen - en buitengrens. Ons liefdesspel is grensverkeer. En hoe doorzichtig is de blik? Ik zie dat ze allemaal die blik zoveel mogelijk op nul hebben gezet, als was hij zelf een camera, een objectief. Dat maakt het er niet makkelijker op.

Nu blijf ik langer cirkelen, op een afstand, om die blote mij onbekende vormen. O de genade van een jeans, een mantelpakje. desnoods een pyjama. Ik weet niet wat ik met deze vormen aan moet. Ik voel wel nu eens goedkeuring, dan weer afkeer, maar dat heb ik met bloemen ook. Niet dat het koud is in deze beelden, ik herken wel van alles (m/v), maar dat mensen die ik van haar noch pluim ken zomaar, zelfs in een beeld, in hun blootje voor mij komen staan - het sticht enige verwarring. Meestal, namelijk, is in een vergelijkbaar geval de boodschap wel duidelijk: lokken, al was het waar om mij een dvd-speler aan te smeren.

Nu schijnt daar allemaal geen sprake van te zijn, ik zie geen erotiek, ik zie geen anti-erotiek, ik zie een vorm van flegma. Ze zeggen 'dit is mijn lichaam', ze zeggen of veinzen niet: 'neem en eet'. Evenmin zeggen ze: afblijven. Ze zijn er. Maar ze zijn er toch anders dan het decor er is. Hun aanwezigheid is even vanzelfsprekend als raadselachtig. De positie van deze lichamen houdt het midden tussen subjectief en objectief. De mensen die het laten zien, zeggen: dit is mijn lichaam, maar ze zeggen ook: dit is een lichaam.

En misschien komt de verwarring wel vooral daaruit voort. Van de mij dierbare lichamen begrijp ik min of meer waarom ze er zijn, hun bestaansreden is verstrengeld met de mijne - hoe moeilijk te vatten die bestaansreden verder ook is. Maar van andere, mij vreemde lichamen begrijp ik nooit goed wat ze hier doen. Alsof een lichaam pas bestaat, pas tot leven komt wanneer men het heeft aangeraakt of ten minste in zijn blik heeft omhelsd. Wanneer men het, op welke wijze dan ook, heeft geincorporeerd.

Reddeloos

Het vreemde nu is, dat deze lichamen wij minder onkenbaar voorkomen dan de lichamen die ik ken. Ik weet er immers weinig of niets van. En hoe meer men van een lichaam, en alles wat er in omgaat, te weten komt, hoe ingewikkelder het wordt. Men kan bij deze lichamen wel enigszins een mogelijke geschiedenis, gevoelswereld en denkwereld verzinnen, maar het zal altijd vrij eenduidig zijn. Interessant kan het worden wanneer ik me afvraag waarom ik in het ene lichaam bijvoorbeeld een melancholie zie en in het andere een vrolijkheid. Of waarom het

ene mij meteen sympathiek is en het andere niet - in al hun stilstand, hun stilzwijgen en hun afwezige blik. Die sympathie zou op slag kunnen veranderen zodra de ogen, de monden, of zelfs maar een been, in beweging komen. Ons 'vallen' voor een lichaam, onze liefde voor een lichaam - en wat het allemaal met zich meebrengt - wordt even vaak aangestoken door details als door het geheel. Het zijn vaak de schijnbare kleinigheden die het algemene beeld domineren. De ogen zullen daar wel het meest sprekende voorbeeld van zijn. Schilders weten er alles van.

Dat in deze foto's de ogen tegelijk aan- en afwezig zijn, als lampen die niet branden, het deed mijn blik betrekkelijk reddeloos over de rest gaan. Toch enigszins een zoeklicht over een bar land. Wat moet ik overhouden van de beeltenis van een willekeurige piemel? Wat moet ik met vrouwelijke heupen zonder belofte. Enzovoort.

Het is vreemd kijken zonder de impuls van de zinnelijkheid. Zozeer, blijkbaar, is mijn blik afgestemd op streling, bevrediging, op inlijving, dat hij nu maar watdoelloos rondhangt. De ogen zijn asielzoekers. En het asiel, zo te zien, is toch vooral te vinden in geur, gebaar, adem, beweging, hartslag, hartstocht.